

Aan: Greenpeace Nederland
t.a.v. H.-A. de Vries
NDSM-Plein 32
1033 WB Amsterdam

Datum: 18/05 2021

Betreft: Beantwoording vragen n.a.v. rapport Stikstof en natuurherstel

Geachte Mw. De Vries,

Bedankt voor uw vragen naar aanleiding van ons rapport 'Stikstof en natuurherstel, Onderzoek naar een ecologisch noodzakelijke reductiedoelstelling van stikstof'. Uw vragen waren:

- Zal er, ook bij (het behalen van) de voorgestelde reductiedoelstellingen, natuurschade op gaan treden?
- Wat wordt er precies bedoeld met de oproep om deze termijn te verkorten?
- Zou het, vanuit ecologisch-wetenschappelijk perspectief, voor de natuur noodzakelijk zijn om deze termijn te verkorten om daarmee de verslechtering eerder te kunnen stoppen?

In antwoord hierop kunnen we het volgende stellen:

1) Ook als de aanbevelingen in onze rapportage opgevolgd worden, is verdere schade aan natuurterreinen als gevolg van de emissie en depositie van stikstof mogelijk. Dit kan gebeuren doordat het tijd kost om de stikstofdepositie onder de kritische depositiewaarden te brengen en omdat er sprake is van geaccumuleerde overschrijding. Er is weinig wetenschappelijke kennis over hoe de verschillende habitattypen zullen reageren op een afname van de stikstofdepositie. In de jaren 1990-2005 is de stikstofdepositie al met ongeveer 40% verminderd (maar nog altijd boven het niveau van de kritische depositiewaarden) en toen zagen we in sommige habitattypen (zoals de Ossenkampen in ons rapport) een verbetering van de natuurkwaliteit, maar in de droge bossen op de Zuidwest-Veluwe zagen we juist in die periode het verdwijnen van soorten, zoals de wielewaal en sperwer, wat via de bodem- en plantkwaliteit met de stikstofoverschotten in het ecosysteem in verband gebracht kan worden. Dus voor een aantal habitattypen zal verlaging van de stikstofdepositie niet automatisch al leiden tot verbetering van de natuurkwaliteit, laat staan dat overal een niveau bereikt kan worden die past bij een gunstige staat van instandhouding, zolang de kritische depositiewaarden overschreden blijven worden. Vandaar dat we adviseren zo snel mogelijk de stikstofdepositie terug te dringen tot op de kritische depositiewaarden.

Tegelijkertijd zien we over de laatste 10 jaar, waarbij er sprake is van een gelijkblijvende stikstofdepositie, dat de natuurkwaliteit nog altijd afneemt. De habitattypen die het meest gevoelig zijn voor verzuring en vermisting (bijvoorbeeld die van de droge zandgronden) zijn ook het meest gevoelig voor verdergaande schade naarmate het langer duurt voordat de depositie onder de kritische depositie is gebracht. Voorbeelden van voortdurende schade aan habitattypen zien we bij een groot aantal habitattypen, waarvan ik hier de Oude eikenbossen en Droge heide en Heischrale graslanden uitlicht als voorbeelden. Het probleem in de Oude eikenbossen is dat na het afnemen van de kwaliteit, sinds grofweg de laatste 10 jaar ook de eikenbomen zelf op grote schaal afsterven. De dragers van dit habitatype zijn we nu dus aan het kwijtraken, waardoor ook de vooruitzichten voor herstel (na reductie van de stikstofdepositie) steeds slechter worden. In de droge heide en heischrale graslanden zet de terugloop van de flora en fauna biodiversiteit nog altijd door, zoals onder andere blijkt uit het WWF Living Planet Report – Nederland. De voortdurende aantasting van de vegetatiesamenstelling,

bodemkwaliteit en plantkwaliteit voor herbivore insecten als gevolg van de nu nog altijd te hoge stikstoflast zijn hiervan de voornaamste oorzaken. Het verlies aan biodiversiteit in de heidegebieden is waarschijnlijk voor lange tijd in zijn totaliteit onherstelbaar. Denk hierbij aan het terugbrengen van bijvoorbeeld het korhoen, tapuit en klapekster.

2 & 3) Er is overvloedig ecologisch wetenschappelijke onderbouwing dat het advies 'zo snel mogelijk', zoals weergegeven in ons rapport, letterlijk opgevat mag worden om natuurwaarden zoveel mogelijk te behouden en de uitgangssituatie voor herstelbeheer zo gunstig mogelijk te houden. Een aanvullend voorbeeld hiervan is het onderzoek op de Zuidwest-Veluwe waar we sinds vorig jaar zien dat ook in de minder gevoelige Eiken-beukenbossen de calciumbeschikbaarheid te laag wordt voor mezen en dat hierdoor veel jongen door calciumtekorten overlijden. Plant-chemisch onderzoek in dit habitatype laat ook grote nutriëntenonbalansen zien in het bladerdek van de beuken (Kroondomeinen). De effecten op de fauna volgen op het verdwijnen van bosplanten, zoals de bosanemoon, en een verminderde strooiselafbraak door de verzuring van de bodem. Hoe langer we wachten met ingrijpen, hoe moeilijker, ingrijpender en duurder het wordt om ook dit habitatype weer te herstellen, omdat we ook hier aan zullen kijken tegen grootschalige bodemherstelmaatregelen. Indien het binnen het bereik ligt van wat haalbaar is, is het dus zaak om letterlijk zo snel mogelijk de stikstofdepositie te verlagen tot aan de kritische depositiewaarden. Hoewel de wetenschappelijke kennis en ervaring met het verlagen van stikstofdepositie na jarenlange overschrijding in allerlei habitatypen gering is, hebben we op basis van de bekende mechanismen van de werking van stikstofdepositie op natuurkwaliteit in ons rapport geadviseerd om de reductie zo snel mogelijk te realiseren en ons voor de praktische invulling hiervan gebaseerd op het eindrapport van het Adviescollege Remkes.

Hoogachtend,

Dr. Ir. A.B. van den Burg, Stichting BioSFeer
Dr. R. Bobbink, Onderzoekcentrum BWARE
Prof. Dr. Ir. W. de Vries, Wageningen University en Research Center